

Oud Nieuws

Kees Verweij.

Ditmaal wil ik graag de aandacht vestigen op een van onze oudste plantenonderzoekers, die min of meer systematisch het voorkomen van wilde planten in Nederland heeft geïnventariseerd en beschreven. Het gaat hier om David de Gorter, die leefde in de 18^e eeuw en van 1742 tot 1754 professor in de kruidkunde was aan de Universiteit van Harderwijk.

Een aardig detail is, dat hij daar de aankomst van Linnaeus heeft meegemaakt, die zoals bekend, in Harderwijk promoveerde bij de vader van David de Gorter n.l. Johannes de Gorter. David de Gorter heeft enkele malen met Linnaeus gebotaniseerd en vandaar dat hij kon weten, wat Linnaeus zoal tijdens zijn “Hollandse tijd” op het gebied van de plantkunde heeft onderzocht.

Zijn eigen waarnemingen en waarnemingen van andere botanici, heeft hij neergelegd in een boekwerk, getiteld “Flora VII Provinciarum Belgii foederati indigena”, uitgegeven in 1781 te Haarlem. Zo heeft hij ook verschillende waarnemingen uit onze omgeving vastgelegd, waaruit een bepaald beeld kan worden afgeleid van de toenmalige staat van de duinen. Zo geeft hij een aantal waarnemingen aan van de duinen rond Hillegom, het prachtige duingebied Veenenburg, dat helaas in het begin van de vorige eeuw werd opgeofferd t.b.v. de bollenteelt. Gelet op de bijzondere planten, die daar werden aangetroffen, kan men afleiden, dat in deze duinen enkele vochtige duinvalleien aanwezig waren, die een rijke vegetatie kenden, zoals bijvoorbeeld het Klein Fonteinkruid. Deze duinen gingen over in de binnenduinen van Lisse, waar thans nog het landgoed Keukenhof is gelegen. Ook hier waren vochtige duinvalleien, die in botanisch opzicht zeker de moeite waard moesten zijn geweest. Zo groeide daar o.a. de Moerasgamander.

Opvallend is, dat hij ook zeker de beroemde botanicus en geneesheer Boerhaave goed gekend moet hebben, want hij haalt verschillende waarnemingen van hem aan, zoals een rijke groeiplaats van het Knolbeemdgras nabij Noordwijk en het Teer Guichelheil, eveneens in vochtige duinvalleien in en rond Noordwijk. Vermeld is, dat David de Gorter ook nog even met Linnaeus samengewerkt heeft, hetgeen blijkt uit



verschillende waarnemingen van hem, die o.a. vermeld staan in zijn beroemde boek over de flora van de Hartecamp te Bennebroek.

Zo ontdekte Linnaeus nabij de uitwatering bij Katwijk een weliswaar onopvallend, maar toch bijzonder plantje n.l. de Snavelruppia.

Verder kwam Linnaeus in de huidige Amsterdamse Waterleidingduinen het Spits Havikskruid tegen. Maar voor ons de meest bijzondere waarneming, die Linnaeus deed, was de ontdekking van het Hondskruid, dat hij op verschillende plaatsen in onze duinen ontdekte, zelfs exemplaren tot aan Den Haag toe.

In juni jl. ontmoette ik op de heuvel Kinnakule nabij het Vännermeer in Zweden een dame, die daar op zoek was naar orchideeën. De Kinnakule is een gebied, waarvan Linnaeus na zijn bezoek aldaar verklaarde, dat deze heuvel een van de belangrijkste botanische gebieden van Zweden was. Zo'n uitspraak geldt tot op de dag van vandaag voor vele Zweden als zeer belangrijk en wordt in diverse publicaties over dit gebied steeds weer met trots vermeld. Haar plantenboek viel

toevallig open op de bladzijde, waarop het Hondskruid was afgebeeld. Ik zag dat en vertelde haar, dat juist rond mijn woonplaats in Nederland deze orchidee behoorlijk rijk vertegenwoordigd is en dat zelfs de grote Linnaeus ze daar met eigen ogen heeft gezien en beschreven. Je begrijpt, zo'n uitspraak kon niet meer stuk en deze dame zou het liefst direct naar Noordwijk zijn afgereisd om daar het Hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*), aldaar door Linnaeus in eigen persoon waargenomen, te kunnen aanschouwen. Zij verklaarde, dat er op Öland in Zweden slechts maar een heel klein bescheiden plekje is, waar deze orchidee voorkomt.

Maar even terugkerend naar David de Gorter kan worden gesteld, dat zijn werk navolging heeft gekend in de vorm van vele andere planteninventarisaties, zelfs tot op de dag van vandaag. Zijn verdienste komt o.a. tot uitdrukking in de naam van een van de belangrijkste periodieken van het Rijksherbarium te Leiden, n.l. het blad "Gorteria".

In dit verband zijn maar enkele opvallende waarnemingen uit de 18^e eeuw vermeld, maar er zijn nog verschillende andere, vaak met vermelding van plaats en gesteldheid van het terrein.

DAVIDIS DE GORTER,
*A. L. M. Phil. & Med. Doct. antebac in Acad. Har-
derovicena Med. & Botan. Prof. ord. dein Augustissi-
mae Rufforum IMPERATRICIS Archiatri; Acad.
Cæs. Nat. Cur. Imper. Scient. Petropol. Reg.
Stockholm. Societ. Reg. Londin. Harlem. Rot-
terod. Fleffing. Agriculturae Amstelod. Membri*

F L O R A

VII PROVINCiarUM

BELGII FOEDERATI

I N D I G E N A.

H A R L E M I
Apud C. H. BOHN & FILIUM, Bibliopolas,
MDCCLXXXI.

Over deze Zweedse geleerde, die enige jaren in ons land verbleef en daar enkele belangrijke publicaties het licht deed zien kan ik in dit verband nog wat bijzonders vermelden.

Juist aan de hand van dit laatste kun je je enigszins voorstellen, hoe onze omgeving er ongeveer moet hebben uitgezien en wat er op natuurgebied sindsdien verloren is gegaan.